

Відгук
офіційного опонента про дисертацію Абрамович Тетяни
Вікторівни «Розвиток професійної компетентності соціального педагога
в системі післядипломної освіти», подану на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика
професійної освіти

Соціально-економічний розвиток українського суспільства визначає потреби щодо підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних до конструктивного переосмислення та перетворення власного досвіду, професійного зростання та самовдосконалення. Новим концептуальним орієнтиром модернізації системи післядипломної педагогічної освіти є компетентнісний підхід, що забезпечує цілісність, неперервність професійно-особистісного зростання сучасних фахівців. Актуальність дослідження кола цих питань та змістово-організаційні засади процесу розвитку професійної компетентності соціальних педагогів у системі післядипломної освіти підсилюються й завдяки розширенню репертуару можливостей і ресурсів сучасної освіти.

Безперечно актуальність обраної дисертанткою теми дослідження доводять й існуючі суперечності між: вимогами, які висувають до професійної компетентності соціальних педагогів на етапі європейської соціокультурної інтеграції України, та якістю професійної підготовки соціальних педагогів у закладах вищої освіти й системі післядипломної освіти; усвідомленням у педагогічній науці значущості розвитку професійної компетентності соціальних педагогів у системі післядипломної освіти та недостатньою кількістю наукових досліджень у цій сфері; особистісними потребами соціальних педагогів щодо зростання рівня професійної компетентності після завершення навчання в закладі вищої освіти та недостатніми теоретичними і методичними ресурсами системи післядипломної освіти для їхнього професійного зростання.

Відтак, науковий пошук ефективних шляхів розвитку професійної компетентності соціальних педагогів у системі післядипломної освіти

презентує сучасну наукову проблему, яка вимагає теоретичного і практичного розв'язання. Дисертаційне дослідження виконане в межах теми науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка С. Дем'янчука за напрямом «Виховання учнівської і студентської молоді на ідеях миру в навчально-виховному процесі школи і закладі вищої освіти» (державний реєстраційний номер 0114U006025).

Науковий апарат дисертаційного дослідження є збалансованим і коректним, а його мета, як передбачення кінцевого результату, полягає в теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці ефективності моделі розвитку професійної компетентності соціального педагога в системі післядипломної освіти. Завдання дослідження та його етапи дозволяють представити та конкретизувати спрямованість наукового пошуку на підсумковий і проміжні результати й послідовність їх одержання.

Наукова новизна дослідження полягає у визначенні й науковому обґрунтуванні сутності та структури феномена «професійна компетентність соціального педагога»; побудові й науковому обґрунтуванні моделі розвитку професійної компетентності соціального педагога в системі післядипломної освіти як цілісного поєднання концептуально-цільового, діагностично-результативного блоків і блоку професійного зростання на засадах компетентнісного, системного, синергетичного, акмеологічного й андрагогічного підходів; визначенні організаційно-педагогічних умов, критеріїв (ціннісно-мотиваційний, когнітивно-інформаційний, соціально-комунікативний, прогностично-рефлексивний), показників та рівнів розвитку (базовий, середній і високий) професійної компетентності соціального педагога в системі післядипломної освіти.

Про практичну значущість дослідження Т.В. Абрамович засвідчує достатньо широка апробація його результатів, розробка та впровадження навчального курсу «Розвиток професійної компетентності соціального педагога», Програми педагогічного супроводу соціального педагога,

науково-методичних матеріалів засідань Школи професійного зростання соціального педагога як ресурсного забезпечення підвищення рівня професійної компетентності соціального педагога в курсовий і міжкурсний періоди, діагностувального інструментарію щодо визначення рівнів розвитку професійної компетентності соціального педагога в системі післядипломної освіти.

Загальна структура дисертації є логічно завершеною та структурованою та складається з анотації, вступу, трьох розділів і висновків до них, висновків, списку використаних джерел, й обіймає загальний обсяг 310 сторінок, із них 194 сторінки основного тексту. Наукові положення, висновки та результати базуються на ґрунтовному аналізі досліджень науковців щодо теоретичних засад та концептуальних ідей сучасної професійної педагогіки та післядипломної освіти, а виваженість й достовірність одержаних результатів роботи забезпечено шляхом ретельного добору комплексу методів дослідження.

У першому розділі рецензованої роботи - «Теоретичні основи розвитку професійної компетентності соціального педагога в системі післядипломної освіти» - здійснено аналіз широкого кола питань щодо розгляду професійної компетентності як педагогічної проблеми та обґрунтовано складові професійної компетентності соціального педагога, розкрито теоретичні основи розвитку професійної компетентності соціального педагога в системі післядипломної освіти та висвітлено ретроспективний аналіз процесу становлення спеціальності «соціальний педагог» в Україні та країнах зарубіжжя.

Дисертанткою проведена значна робота з систематизації поняттєво-термінологічного апарату з досліджуваної проблеми й осмислення потенціалу компетентнісного підходу щодо аналізу сутності поняття професійної компетентності соціального педагога та пріоритетних особливостей його діяльності. У тексті роботи розгорнуто представлено зміст ключових понять дослідження, як-от: професійна компетентність,

соціальний педагог, післядипломна освіта, розвиток професійної компетентності, структура професійної компетентності соціального педагога, професійний розвиток. У зв'язку з цим відзначимо толерантний підхід дисертантки до аналізу педагогічних надбань інших авторів, що надає дисертаційному дослідженню вираженості та глибини.

У другому розділі - «Стан розвитку професійної компетентності соціального педагога в системі післядипломної освіти» - здійснено аналіз сучасного стану та окреслено завдання щодо розвитку професійної компетентності соціального педагога в системі післядипломної освіти, з'ясовано змістово-організаційні особливості цього процесу та схарактеризовано необхідні зміни в напрямі оптимізації системи післядипломної освіти. Дисертанткою визначено критерії та показники вимірювання рівня професійної компетентності соціальних педагогів у системі післядипломної освіти, згідно яких задіяно низку діагностувальних методик, та вичерпно схарактеризовано рівні (базовий, середній і високий) професійної компетентності соціального педагога. З метою конкретизації авторського задуму Т.В. Абрамович обґрунтовано модель розвитку професійної компетентності соціального педагога в системі післядипломної освіти, розроблено програму педагогічного експерименту з перевірки ефективності моделі розвитку професійної компетентності соціального педагога в системі післядипломної освіти.

Дослідницею з'ясовано, що характерологічною особливістю спроектованої моделі є системний взаємозв'язок її структурних блоків (концептуально-цільового, діагностично-результативного та блоку професійного зростання). До беззаперечних надбань авторського теоретико-експериментального пошуку належить виокремлення й обґрунтування дисертанткою організаційно-педагогічних умов.

У ході констатувального та формувального експерименту, хід та результати яких представлено в третьому розділі дисертаційного дослідження - «Дослідно-експериментальна перевірка ефективності моделі

розвитку професійної компетентності соціального педагога в системі післядипломної освіти» - визначено стан сформованості професійної компетентності соціальних педагогів, апробовано модель розвитку професійної компетентності соціального педагога в системі післядипломної освіти та здійснено аналіз одержаних результатів експериментально-дослідної роботи. Зауважимо, що модель розвитку професійної компетентності соціального педагога спрямовувалася на реалізацію компенсаторної (заповнення прогалин у знаннях, отриманих при здобутті фахової освіти), інноваційної (трансформація теоретичних знань, ознайомлення з новітніми досягненнями соціальної педагогіки та психолого-педагогічних наук) та розвивальної (формування і розвиток нового стилю мислення, творчого потенціалу особистості) функцій післядипломної освіти.

Заслуговує на увагу збагачення організаційно-методичних засад та змісту післядипломної освіти соціальних педагогів авторськими доробками, зокрема: впровадженням навчального курсу Школи професійного зростання соціального педагога як ресурсного забезпечення підвищення рівня професійної компетентності соціального педагога в курсовий і міжкурсний періоди, Програми педагогічного супроводу соціального педагога, навчального курсу «Розвиток професійної компетентності соціального педагога», авторських опитувальників для самоаналізу рівня розвитку професійної компетентності, діагностичного комплексу та комплексу завдань і вправ.

Відзначимо системність та послідовність у проведенні дослідно-експериментальної роботи, повноту аналізу, опису та інтерпретації кількісних та якісних результатів динаміки рівнів розвитку професійної компетентності соціальних педагогів у системі післядипломної освіти.

Представлені результати підсумкового діагностичного зрізу, комплекс наукових методів, адекватних меті, завданням і результатам роботи, підтверджують ефективність розробленої авторської моделі та запропонованих організаційно-педагогічних умов. Проведене дослідження

дало змогу узагальнити діапазон підходів до обраної проблеми та виокремити нерозв'язані завдання. Загальні висновки повною мірою відображають одержані результати теоретичних та експериментальних пошуків авторки та відповідають вимогам до їх формулювання. У мовно-стилістичному оформленні дисертації враховано особливості наукового стилю викладу.

Структурна побудова і зміст автореферату ідентичні положенням дисертації. Наукові положення, висновки й рекомендації, наведені в авторефераті, належним чином розкрито й обґрунтовано в рукописі дисертації. Основні результати дослідження відображено у 18 одноосібних публікаціях авторки, серед яких: 8 у наукових фахових виданнях (1 – в електронному виданні, 1 – у виданні, що внесено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus), 6 мають апробаційний характер, 4 додатково розкривають результати дисертаційного дослідження.

Отже, проведений аналіз змісту дисертаційного дослідження дозволяє стверджувати, що висунута у ньому мета досягнута, а поставлені завдання – розв'язані, що уможливило отримання сукупності теоретичних і прикладних результатів, які визначають особливості вирішення важливої науково-педагогічної проблеми розвитку професійної компетентності соціального педагога в системі післядипломної освіти.

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення одержаних дисертанткою результатів та рівень виконання дисертаційного дослідження, відзначимо дискусійні положення й побажання, а також коло питань, які потребують додаткових пояснень дисертантки:

1. Дослідницею досить повно й виважено здійснено теоретичний аналіз сутності поняття «професійна компетентність», «професійна компетентність соціального педагога». Водночас убачаємо доцільність використання методу контент-аналізу задля диференціації, узагальнення й систематизації концептуальних підходів у вивченні означеного феномена як

професійно-особистісного утворення у вітчизняних та зарубіжних наукових доробках (розділ 1 п. 1.1, 1.2).

2. Уважаємо, що більш повного висвітлення та аналізу потребує дефініція поняття «професійний розвиток», що у дисертаційному дослідженні належить до ключових.

3. У тексті дисертаційної роботи узагальнення та систематизацію теоретичних пошуків представлено авторкою у вигляді таблиць та рисунків, до яких слід було б подати обґрунтування та пояснення, зокрема таблиця 1.1 с. 34-35, рис. 1.4 с. 68 тощо.

4. У дисертаційному дослідженні авторка звертається до обґрунтування умов та завдань щодо забезпечення безперервності післядипломної освіти, однак недостатньо представлено в роботі урахування особливостей реалізації принципів безперервності та наступності між університетською та післядипломною ланками освіти.

5. На наш погляд, більш повного й докладного опису потребує представлення поетапності впровадження та апробації моделі розвитку професійної компетентності соціального педагога в системі післядипломної освіти в ході формувального експерименту, зокрема особливостей реалізації виокремлених авторкою організаційно-педагогічних умов.

6. На нашу думку, недостатня увага приділена дослідницею обґрунтуванню та висвітленню взаємозв'язків та особливостей впровадження авторських доробків (навчального курсу «Розвиток професійної компетентності соціального педагога», Програми педагогічного супроводу соціального педагога, науково-методичних матеріалів засідань Школи професійного зростання соціального педагога) у ході експериментального навчання соціальних педагогів з різним педагогічним стажем у системі післядипломної освіти (розділ 3, п.3.2).

Висловлені зауваження, побажання та дискусійні думки не заперечують позитивної оцінки наукового рівня дисертації. Представлену роботу можна розглядати як оригінальний і самостійно виконаний науковий

доробок, реалізований на належному теоретичному та експериментальному рівнях. Отже, за своїм змістом та рівнем оформлення виконане дисертаційне дослідження повністю відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, вимогам паспорту спеціальності, а його авторка – Тетяна Вікторівна Абрамович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:
доктор педагогічних наук, професор кафедри
практичної психології та психотерапії Рівненського
державного гуманітарного університету

Литвиненко С.А.

